

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Десислава Лилова (СУ „Св. Климент Охридски“)
по конкурс за избор на доцент
в професионално направление 2.1 – Филология (Българска литература –
Възрожденска литература),
обявен в ДВ, бр. 24/2018, с. 102
с участник

ГЛ. АС. Д-Р НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА

Гл. ас. д-р Надежда Александрова се явява на конкурса за доцент с 12 публикации – една монография и единадесет статии в български и чуждестранни издания. Всички публикации съответстват на професионалното направление, в което е обявен конкурсът и следва да бъдат взети предвид. В своята съвкупност те дават представа за научния профил на Надежда Александрова като изследовател на две актуални и все още слабо разработени полета в българската хуманитаристика, а именно преплетените истории на Балканите и история на жените през XIX век.

Пресечна точка на голяма част от публикациите е преводната и рецептивна история на романа *Еничарите* от френския автор Алфонс Роайе. Приносният резултат от този дълготраен и забележително фокусиран научен интерес личи най-добре в монографията *„Еничарите“. Преплетени истории в османския контекст на XIX век* (София, Изток-Запад, 2018). По мое мнение тази монография е сред най-сериозните изследвания, правени в полето на българската литературна история през последните години. Тя се откроява с няколко основни достойнства, които могат да се резюмират в следния вид:

1. Трудът се отличава с висока теоретична компетентност. Изследователската методология преодолява рамката на традиционната компаративистика, а заедно с нея и консервативната йерархия на отношението оригинал-превод. Александрова изхожда от убеждението, че трансферът на идеи, жанрови форми и литературни творби не е продукт на еднопосочно движение на универсални ценности от „центъра“ към „периферията“ на модерността. Тя разбира културния трансфер като резултат от мрежови взаимодействия, които формират и променят идентичностите, текстовете и стратегиите както на автора, така и на неговите преводачи. Това позволява на Надежда Александрова да се включи в актуалния и труден дебат за европоцентричния разказ на модерността и необходимостта от радикалното му ревизиране.

2. Ключово значение в това отношение им полагането на анализа социалната и културна среда на османския контекст, който влияе както върху Роайе, така и върху многобройните му преводачи. Задълбоченото познаване на този контекст е сред най-значимите достойнства на изследването. То е и условието, което прави възможно преодоляването на тясната национална перспектива и приносното навлизане на Александрова в полето на преплетените истории. Това е призмата, която позволява огромна част от аналитичната енергия да се съсредоточи върху рецептивните аналогии, стратегиите за адаптация и взаимодействието между версиите на романа, възникнали при неговия превод на няколко различни езика в османската империя.
3. Стремешът към максимална изчерпателност и усилието за систематизация на мащабния емпиричен материал са водещи принципи на обсъжданата тук монография. Благодарение на този изследователски етос Надежда Александрова успява да реконструира хронологията на рецепцията и обсега на мрежата от версии на романа „Еничарите“ от Алфонс Роайе в османски контекст, включваща преводи на пет езика – гръцки, румънски, български, караманлийски и арменски. Приносен характер безспорно има и самото установяване на авторството на Роайе, като по този начин се опровергава досегашното мнение на литературната история, че автор на широко превеждания в османската империя роман е унгарският писател Мор Йокай.
4. Основна хипотеза на изследването е, че българският превод на романа се вписва в процеса на формиране на една от най-устойчивите представи в българското национално въображение – образа на еничарите. С характерната за нея скрупулозна академична дисциплина Надежда Александрова проследява логиката и динамиката на този процес в литературата и историографията на Възраждането от Паисий Хилендарски до Константин Иречек. По този начин е разкрита преплетената история на еничарския образ като резултат от сложното сечение на три различни представи – локалната историческа памет, официалната османска версия и ориентализираната западна визия. Бих искала да изразя уважението си към иновативния характер на този извод, тъй като той убедително показва, че възрожденските българи не само унаследяват, но и конструират своята представа за еничарин, включвайки в нея както официалната османска, така и западната гледна точка.

По мое мнение това е извод с висок прогностичен потенциал и ми се струва, че той би могъл да бъде оползотворен по-пълноценно в заключителната част. Тук е изразено очакване, че „преплетените канали на комуникация на съвременните медии“ ще извършат „редукция и опростяване на въпроса „Къде са еничарите?“ (с. 276). Означава ли това, че няма основание да се прогнозира появата и на алтернативни визии? Как се вписват в тази преплетена история едновременното втвърдяване на представата за петте века робство и пълната липса на съпротива срещу романтизираната визия за османската империя в турските телевизионни сериали?

В заключение бих искала да подчертая убеждението си, че публикациите, с които Надежда Александрова се явява на настоящия конкурс, имат изключително сериозни качества и заслужават висока оценка. На тази основа уверено подкрепям обсъжданата кандидатура и препоръчвам избора на гл. ас. д-р Александрова за доцент по възрожденска литература.

29. 07. 2018 г.

доц. д-р Десислава Лилова